

Laudatio na Jána Botíka

Vážené dámy, vážení páni,

pripadla mi čestná úloha predniesť laudatio na tohtoročného laureáta Ceny Ondreja Štefanka za príspevok k rozvoju a propagácii slovenskej literatúry tvorenej v slovenskom zahraničnom svete.

Dovoľte mi predstaviť profesora Jána Botíka. I keď slovo predstaviť sa nehodí celkom presne. Jána Botíka a jeho dielo totiž všetci, ktorí sme dnes tu, poznáme. Každý, kto má rád Slovensko, Slovákov, ich kultúru, umenie a všetky miesta na svete, kde žili a žijú, totiž skôr či neskôr, ale istotne, na osobnosť Jána Botíka, alebo jeho dielo, narazí.

Ján Botík sa narodil v roku 1938 v Gornej Mitropolji, vtedy najväčšom sídle Slovákov v Bulharsku, kde prežil prvých 9 rokov svojho života. Potom spolu s bratom a rodičmi na vlastnej koži prežil príbeh reemigrácie a hľadania nového domova, ktorý sa skončil v Trnave. Keďže, ako sám spomína, „už na priemyslovke mu slovenčina išla lepšie ako výpočet parných kotlov a kreslenie spaľovacích motorov“, jeho strojárka perspektíva sa pomerne skoro mení. Najprv nakrátko, smerom k slovenčine a ruštine na FiF Univerzity Komenského v Bratislave, potom už natrvalo, smerom k etnológii, na tej istej fakulte.

Pedagogické pôsobenie Jána Botíka začína okamžite po ukončení štúdia ponukou profesora Bednárika. Bolo prirodzenou a neoddeliteľnou súčasťou jeho práce či už na Univerzite Komenského v Bratislave, alebo na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. Viac ako dve desaťročia pôsobil aj v Ústave etnológie SAV v Bratislave. Následne pôsobil v múzejnej sfére ako riaditeľ Národopisného múzea SNM v Martine, potom v Historickom múzeu SNM v Bratislave.

Všade, kde Ján Botík pôsobil, po sebe zanechal také výsledky, ktoré patria k najvýznamnejším v súčasnej slovenskej etnológii, historiografii, antropológii, muzeológii aj literatúre. Od syntetických a monografických diel, cez štúdie, príspevky, recenzie, úvahy, po výstavy, prednášky, semináre, popularizačné a prezentačné aktivity. Ján Botík vystupuje ako autor, spoluautor, redaktor, zostavovateľ, recenzent, člen viacerých komisií a rád. Terénne výskumy slovenských komunit a ich kultúry realizoval v takej miere a územnom rozsahu, ako nikto iný.

Ján Botík je držiteľom viacerých ocenení. Niektoré z nich sa vzťahujú ku konkrétnym dielam, napríklad Cena SAV za Encyklopédiu ľudovej kultúry Slovenska, či Cena vedeckej sekcie literárneho fondu za učebnicu Etnická história Slovenska. Iné oceňujú jeho dlhodobý vedecký prínos a aktivitu, napríklad Zlatá medaila Spoločnosti Ferdinanda Martinenga za celoživotnú prácu v odbore etnológia a za vedecký prínos v oblasti výskumu zahraničných Slovákov, alebo čestné členstvo v Maďarskej národopisnej spoločnosti pri MAV.

Mnohí z nás, jeho žiakov, sa postupne tiež stali vedcami, jeho kolegami, no v istom zmysle jeho žiakmi nikdy neprestali byť. Od Botíka (ako vedeckého a myšlienkového zdroja) sa totiž vždy dozviete niečo nové, alebo sprecizovanejšie. Jeho pripomienky do diskusie vždy dopĺňajú, usmerňujú, alebo vyzývajú a inšpirujú.

Profesor Botík sám o sebe vtipne tvrdí, že je „*len taký obyčajný čipkovaný etnograf*“. My, samozrejme, vieme, že to nie je pravda. Jeho dielo je budované systematicky, metodologicky je pevne uchopené medzi históriou-historiografiou-etnológiou a sociokultúrnou antropológiou.

Niekedy ide o teoreticko-metodologické úvahy o identite a etnicite, inokedy sú to štúdie o lokalitách, komunitách, osobnostiach, alebo o problémoch etnológie (ako napríklad migrácia, difúzia, akulturácia, kontinuita

a diskontinuita kultúrnej transmisie). Doslova kultové sú jeho encyklopedické a syntetické diela o (nielen dolnozemskej) Slovákoch, ich etnických dejinách a kultúre. Ján Botík dobre pozná a ovláda všetky etapy vedeckej práce – od primárneho výskumu až po vedeckú a popularizačnú interpretáciu jeho výsledkov. Svojimi prácami a prednáškami dokáže osloviť vedcov, študentov, aj laickú verejnosť. Svet Slovákov žijúcich v zahraničí dobre pozná, lebo doň sám, svojím spôsobom, patrí.

Ondrej Štefanko kedysi napísal: „...*je veľa prameňov, ktorých autori medzi rumunskými Slovákami nežili a nepoznali ich život bezprostredne, ktorých autori vývoj síce zaznamenali presne a v mnohých prípadoch vyčerpávajúco, ale nemohli preniknúť do zákulisia životných zápasov Slovákov v Rumunsku...*“ Ak Štefankove slovenské Rumunsko rozšírime na celé slovenské zahraničie, nepochybne možno konštatovať, že Ján Botík je jedným z tých, ktorí tento mandát majú.

V kontexte vyššie uvedeného, získanie Ceny Ondreja Štefanka nie je žiadnym prekvapením, ale skôr prirodzeným vyústením práce profesora Botíka a ďalším vyjadrením významu jeho diela pre Slovákov žijúcich vo svete.

Vážený pán profesor,

záverom mi dovoľ v mene mojom, ďalej v mene zriaďovateľov tejto ceny, aj všetkých prítomných, popriať Ti veľa zdravia. Aby si vládol ešte dlho robiť pre nás, pre kolegov, pre študentov a hlavne pre Slovákov, o ktorých a pre ktorých najviac píšeš. Rovnako Ti prajem, aby si mal vždy veľa dôvodov a motívov na túto prácu. Aby si mal veľa nápadov a námetov na výskum, tak, ako doteraz. Aby si mal dobré podmienky a spolupracovníkov na jeho realizáciu, lebo adresátov tvojej práce a čitateľov tvojich knižiek máš istých - v nás.

Úprimne ďakujeme a srdečne gratulujeme.

Ladislav Lenovský